

DOI 10.36074/logos-21.06.2024.013

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ В ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНФРАСТРУКТУРАХ

Огієнко Інна Віталіївна¹

1. канд. юрид. наук, старший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
Національна академія правових наук, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-2919-5513

Військова агресія російської федерації, що триває вже понад два роки, суттєво вплинула на всі сфери життя українського суспільства, це твердження є справедливим і для науково-дослідної галузі держави. Уряд країни проводить значну роботу, з одного боку намагаючись утримати попередні позиції і досягнення у науковій сфері, а з іншого - віднайти нові актуальні організаційні підходи до забезпечення правових, організаційних та фінансових засад функціонування і розвитку сфери наукової і науково-технічної діяльності. Ситуація в країні, втрати освітньої і дослідницької інфраструктури, брак коштів і перерозподіл наявних на фінансування першочергових військових потреб все це призводить до поглиблення кризових явищ і в науковій сфері. Війна ще більше загострила проблеми національної економіки, зокрема, високий рівень безробіття, низькі доходи населення, соціальну незахищеність вразливих категорій працівників, одними з яких є молоді вчені.

Молоді вчені виступають кадровим та інтелектуальним резервом як науки, так і суспільства в цілому, вони є фахівцями високого рівня, мають високі компетенції в галузях своїх знань, здатні генерувати нові ідеї, пропонувати нові нестандартні шляхи вирішення проблемних питань. Одночасно слід пам'ятати, що сьогодні Україна потребує розробки якісних стратегій і планів по відновленню країни після війни і видається, що активне залучення молодих науковців до багатьох сфер життя суспільства може надати цьому процесу потужний поштовх, бо саме молоді люди повинні стати стратегічним ресурсом розвитку і відновлення нашої країни.

섹션 8.

LAW AND INTERNATIONAL LAW

Отже, питання всебічної підтримки молодих вчених, захисту їх трудових і соціальних прав під час здійснення наукової і науково-технічної діяльності набуває більшої актуальності. Зазначена категорія працівників повсякчас стикається з низкою перешкод, передусім, це не вирішені теоретичні проблеми правового статусу молодих вчених, а також проблеми матеріально-фінансової та соціальної сфери наукового життя, також гостро стоїть проблема престижності наукової праці як такої.

До проблем матеріально-фінансового характеру належать низький розмір стипендій та заробітних плат молодих вчених, житлові проблеми, проблеми пов'язані з постійним недофінансуванням наукових досліджень і складність, а часто і неможливість, отримання необхідного обладнання. Основні проблеми настають у перші роки (десятиліття) перебування в науковій сфері, саме в той час, коли відбувається становлення молодого науковця; за різними оцінками, від 30 до 50% молодих людей ідуть із науки в більш фінансово привабливі сфери економіки, під час війни ці показники, на жаль, стають ще більшими.

Варто наголосити на тому, що навіть гарантований державою розмір заробітної плати науковим працівникам не виконується. Так, згідно з абз. 1 част. 2 ст. 36 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» держава гарантує встановлення ставок (окладів) науковим працівникам державних наукових установ (закладів вищої освіти), виходячи з розрахунку посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні не нижче одинадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено законом на 1 січня 2020 року [1]. Проте фактичний рівень оплати праці наукового працівника у державних наукових установах відповідає встановленому державою мінімуму заробітної плати, який отримує некваліфікований працівник з найнижчим кваліфікаційним розрядом.

Основними проблемними питаннями, які пов'язані саме зі значенням соціальної ролі молодого вченого в суспільстві, є підвищення престижності наукової діяльності серед молоді, залучення в науку молодих кадрів, високі міграційні настрої і, як наслідок, проблема зупинення відтоку мізків або заходи з мінімізації цього відтоку, що відбувається як за кордон, так і всередині країни, і пов'язаний з переходом молодих вчених на роботу у бізнес-структури. Крім цього, до цієї групи необхідно віднести проблеми, які виникають в процесах, які пов'язані з затребуваністю розробок молодих вчених всередині країни, можливості їх практичної реалізації, втрати дослідницької інфраструктури, а також обмежені можливості міжнародної співпраці, що має деструктивний вплив на взаємодію з дослідниками з інших країн. Таким чином, нагальною проблемою сучасної наукової сфери є реформування національної політики з

метою підвищення престижності наукової праці і залучення молодих фахівців до роботи у наукових проєктах, дослідницьких інфраструктурах.

Висновки. В результаті аналізу проблем, з якими стикаються переважна більшість молодих вчених, і тих шляхів, заходів і форм матеріальної і соціальної підтримки, які наразі пропонуються державою для вирішення цих проблем, можемо зробити висновок про недостатність матеріального і соціального захисту молодих вчених, невідповідність наукової праці умовам гідної праці (відповідній оплаті праці, соціальному захисту тощо), що призводить до втрат наукового потенціалу країни.

Збереження наукового потенціалу країни має стати однією з пріоритетних цілей держави, оскільки за відсутності достатнього рівня фінансування всі вже існуючі заходи захисту прав молодих науковців залишатимуться без практичної реалізації, особливо під час війни. Необхідно забезпечити такий рівень фінансового стимулювання науковців, який би забезпечував гідний рівень життя інтелектуальної еліти країни і спонукав їх до наукової діяльності, а не до пошуку способів додаткового заробітку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] *Про наукову і науково-технічну діяльність* (Закон України). № 848-VIII. (2015). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#top>.